

СЕКЦІЯ 4.

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СФЕРІ ГУМАНІТАРНИХ І ЮРИДИЧНИХ НАУК В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Братко І. В.,

к.ю.н., доцент,

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

ЗАХИСТ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ COVID-19

Кліматичні зміни торкаються всіх країн без виключення та збільшуються у геометричній прогресії протягом останніх десятиліть. Однією з причин кліматичних змін є діяльність людини та неконтрольоване використання природних ресурсів на всій планеті. Кліматичні зміни значною мірою впливають на суспільні відносини та формування правових інститутів нового рівня, спрямованих забезпечення прав і свобод людини. Вирішення проблем зміни клімату ускладнюється пандемією COVID-19 та ставить нові виклики перед міжнародним співтовариством.

За умови подолання пандемії право на життя та сталий розвиток людини в екологічно чистому середовищі стає одним з пріоритетних завдань людства. Цією проблемою повною мірою опікуються спеціалізовані міжнародні організації системи ООН. Рада з прав людини ООН та Управління Верховного комісаріату з прав людини ООН привертають увагу до прав людини, пов'язаних зі зміною клімату через резолюції, доповіді та тематичні заходи. З цією метою пропонуються застосовувати системний правозахисний підхід, що дозволить продуктивно формувати державну політику кожної країни у контексті забезпечення екологічних прав людини, а також встановлювати керівні принципи та стандарти екологічної сталості, дотримуючись Загальної декларації прав людини та основних універсальних договорів у сфері міжнародних відносин. [1]

Важливою складовою міжнародних відносин у сфері захисту довкілля є справедливий розподіл відповідальності між державами за збереження та захист довкілля. Зміна клімату підкреслює та посилює нерівність між країнами, виявляє справжню взаємозалежність країн у світі. Це обумовлює необхідність появи нової парадигми сталого розвитку, заснованої на нагальній потребі розширення та передачі зелених технологій та підтримки низько вуглецевих стратегій сталості, а також залученні всіх країн до реалізації зусиль, спрямованих на пом'якшення наслідків зміни клімату.

В умовах подолання пандемії COVID-19 держави проходять випробування на міцність їх економіки та соціальної політики. Суттєві ризики стосуються людей, що не мають постійного доходу та/або

самозайняті, оскільки саме ці категорії населення не отримують повного соціального захисту.

Політологи зазначають, що сучасна економічна та соціальна криза розвивається на фоні найсильнішого економічного спаду з часів Другої світової війни. За оцінками фахівців Світового банку 176 мільйонів людей потраплять до категорії людей, що потерпають від крайньої бідності та у результаті кризи будуть виживати на 3.20 доларів США на день. [2]

Перед кожною державою, не залежно від рівня її економічного розвитку, постало питання врятувати економіку країни та обрати таку модель відновлення, яка дозволить пережити складні часи та захистити населення країни від зубожіння. Обговорення сучасної моделі розвитку в умовах економічної кризи, викликаній багатьма різноплановими факторами, активно проводиться спеціалізованими міжнародними організаціями системи ООН та неприбутковими міжнародними організаціями.

Найгірший сценарій, за яким можуть розвиватися події надалі, це сценарій, при якому люди, що живуть в злиднях, будуть платити тричі - як особи, що найсильніше страждають від економічної кризи, як соціальна група, що підпадає безпосередньо під негативний вплив при переході на більш екологічні моделі господарювання, і, нарешті, як платники податків, споживачі або користувачі соціальних послуг, що фінансують відновлення економічного рівня країни. У проміжній доповіді Спеціального доповідача з питань крайнього зубожіння ООН Олів'є де Шуттера зазначається про недоцільність перенесення основного тягаря кризи на незаможні верстви населення, оскільки це означатиме провальний політичний крок та порушить державні міжнародні зобов'язання. [3]

Загальне бачення провідних фахівців шляхів розв'язання цієї багатокомпонентної кризи зводиться до прийняття макроекономічної та податкової політики, спрямованої на захист незаможних верств населення й вдосконалення систем соціального захисту. Проте, у сучасних умовах пошук моделі подолання кризи виходить за межі традиційних стратегічних та тактичних рішень, що застосовувались у минулому. Так, попередній досвід жорсткої економії показав свою неефективність при врегулювання фінансово-економічної кризи 2008-2009 років. Крім того, слід звернути увагу на те, що характер та причини сучасної кризи мають іншу соціальну та економічну природу.

Проблема досягнення балансу сталого економічного розвитку в умовах кризи, викликаній пандемією COVID-19, та пошук відповідного сценарію лежить у площині збереження природного багатства планети та поваги до біорізноманіття. Ключові сфери господарства, такі як енергетика, будівництво, виробництво продуктів харчування, транспорт, мають розвиватись на основі потрійної вигоди, що одночасно дозволяє зменшувати екологічні наслідки діяльності людини, створювати додаткові

робочі місця для низькваліфікованих працівників та забезпечувати доступність населення до життєво необхідних товарів та послуг. Проте, така модель потребує поставити у центр державної політики концепцію боротьби з нераціональним споживанням природних ресурсів та продуктів споживання.

Досягнення балансу між економічним відновленням та захистом навколишнього середовища це ключове питання кліматичної та соціальної справедливості. Поняття кліматичної справедливості у цьому контексті стосується захисту працівників та спільнот, яких це безпосередньо торкається, має відкривати нові можливості економічного розвитку та сприяти захисту прав людей, що живуть у злиднях. На нашу думку позитивний результат можливий лише за наявності спільного інтересу між учасниками суспільних відносин. Утім, саме в інтересах різних соціальних формацій містяться протиріччя від подолання яких залежить ефективне відновлення позицій сталого розвитку та які мають враховуватись при подоланні наслідків пандемії COVID-19.

На думку Спеціального доповідача з питання крайньої бідності та прав людини Олів'є де Шуттера оптимальна модель подолання сучасної постковідної кризи та забезпечення сталого екологічного розвитку, що базується на основі інтересів більшості соціальних груп, має базуватись на наступних принципових положеннях:

- зміцнення мінімального рівня соціального захисту, що відповідають потребам людей, які живуть у злиднях;
- надання бідним верствам населення можливості отримувати вигоду від переведення економіки на «зелені» рейки економічного розвитку на основі інструментів економічного стимулювання;
- фінансування відновлення економічного та соціального рівня за рахунок впровадження прогресивних моделей оподаткування та шляхом забезпечення того, щоб ТНК платили податки там, де вони отримують прибуток. [3]

На нашу думку це найбільш оптимальний сценарій, сумісний як з імперативними нормами дотримання прав людини, так і з Порядком денним в сфері сталого розвитку на період до 2030 року.

Список використаної літератури:

1. Права человека и изменение климата. Резолюция, принятая Советом по правам человека ООН, 12 июля 2019 года // A/HRC/RES/41/21. URL: <https://undocs.org/ru/A/HRC/RES/41/21>
2. Daniel Gerszon Mahler and others. "Updated estimates of the impact of COVID 19 on global poverty"// World Bank blog, 8 June 2020. URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/updated-estimates-impact-covid-19-global-poverty>
3. Крайняя нищета и права человека. Промежуточный доклад Специального докладчика Оливье де Шуттера. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН, A/75/181/Rev.1. URL: <https://undocs.org/ru/A/75/181/REV.1>